

IZOBRAŽEVANJE ZA POKLICNO VLOGO SOCIALNEGA DELAVCA TERJA

POSEBEN "DUH" SOLE

Vito Flaker

K temu razmišljanju me vodita dve različni izhodišči. Prvo je diskusija, ki smo jo na šoli imeli glede preraščanja v visoko šolo. Ena izmed tem, ki se je ob tem sprožila, je bila povezana z mnenjem, da je treba v tem procesu ohraniti nekaj, kar smo takrat poimenovali duh šole. Pri tem smo mislili na vzdušje, kvaliteto odnosov, ki so se razvili, teme vsakdanjika, ki se ob študijskem procesu porajajo in so specifične za našo šolo, kot tudi značilne občutke, ki se med dveletnim bivanjem na šoli med študenti pojavijo. Drugo izhodišče je zanimiv članek *B. Jordana*², ki sem ga pred kratkim zasledil v *British Journal of Social Work*. Za diskusijo o izobraževanju za socialno delo je članek zanimiv zato, ker identiteto socialnega delavca postavlja na nove temelje. Kot pravi Jordan, se socialni delavec v svoji praksi ozira po dveh vrstah identifikacij. Obe ležita v starodavnih poklicnih odvetnika in zdravnika, socialni delavci pa oscilirajo med tem, da se vidijo poklicane za zagovarjanje pravic zapostavljenih, in tem, da se vidijo psihološke svetovalce (psihoterapevte) zamorjenih. Avtor trdi, da niso niti eno niti drugo, ampak partnerji v posameznikovem pogajanju glede njegovega lastnega blagostanja (pri tem pa je blagostanje pojmovano dovolj široko, da ne obsega zgolj materialnega, ampak tudi odnosnega, identitetnega itn.)

Naj se najprej lotim vprašanja: "Kakšen je torej duh naše šole?". Če bi hoteli izvedeti kaj o duhu katerekoli izobraževalne ustanove, bi bilo najpametneje prisluhniti, o čem se pogovarjajo njeni študenti. Ponekod so to najmodernejšje teorije, drugod posebno težki izpiti, nekatere količine faktografskega znanja, ki ga je potrebno pridobiti, spet druge pa zahtevnost programov, ki jih je potrebno izdelati, največkrat pa kombinacija nekaterih od teh tem, z različnimi poudarki. Lagal bi, če bi rekel, da se študentje pri nas o tem ne pogovarjajo, vendar pa si upam trditi, da te teme, ki drugače krasijo akademsko življenje, pri naših študentih nimajo tolikšnega naboja kot tudi ne tako centralnega mesta v njihovem simboličnem veselju.

Ena izmed posebnosti naše šole, ki jo je takoj opaziti, je relativno velika dostopnost učiteljev za študente. Če študentje kličejo učitelje z njihovimi imeni in ne priimki, to ni izraz ironije in paradoksa glede na realno distanco, ki

med njimi obstaja, ampak je izraz domačnosti, ki vlada med sodelavci v delovnem procesu. Nadalje je ena od značilnosti šole, da med študenti in učitelji poteka tako znotraj predvidenega programa kot tudi neformalno izven teh ur veliko pogovorov. Del teh pogovorov ima tudi nekatere značilnosti pregovarjanja, nekaj tudi z razsežnostmi identitetnih pogajanj.

Posebnost šole je tudi v tem, da študentje že od samega začetka študija prevzemajo odgovornost za samostojne naloge v okviru terenskih vaj (prakse), ki so sicer laičnega značaja, vendar pa stvarne ter v etičnem pogledu ravno tako zahtevne kot naloge, ki naj bi jih kasneje opravljali kot socialni delavci. Ze od samega začetka delajo z ljudmi. Hkrati s tem je potrebno poudariti tudi to, da je študent naše šole udeležen v aktivnostih, ki nimajo zgolj didaktičnega značaja, ampak pomenijo tudi stvarno in konkretno proizvodnjo nekih uslug in vstopanje v konkretne življenjske prostore nekih ljudi, skupin ali skupnosti.

Zaradi poudarka na doživljajskih in medosebnih vidikih, ki tvorijo značilnosti mentalitete naše šole, bi lahko kdo sklepal na podobnost s šolami oziroma instituti, kjer se ljudje usposabljajo za svetovalne in psihoterapevtske poklice. Vendar ni tako. Če psihoterapevtske šole odlikuje ekskluzivnost doktrine in enovitost interpretativnega okvira, pa se na naši šoli srečujejo različni okviri vedenja in razlaganja, niti ni predmet niti ni pristop enovito definiran. Student naše šole ima priložnost izbiranja med različnimi pristopi in je relativno samostojen za samostojno definiranje predmeta socialnega dela.

Razloge za sproščeno vzdušje, za raznovrstnost strokovnih tem ter za konkretno naravnost na naši šoli, bi lahko iskali v neki tradiciji, ki se je slučajno ustvarila v letih obstoja šole ali pa v dejstvu, da so se na šoli slučajno zbrali taki ljudje, ki jim tak stil dela ustreza. Iskali bi jih lahko tudi v multidisciplinarnosti študijskega načrta. Ne glede na to, koliko bi te razlage držale, pa se mi zdi, da bi jih bilo prav iskati tudi v naravi poklicne vloge socialnega delavca, ki je v nasprotju z drugimi vlogami na področju medosebne in družbene človeške regulacije in poklicne dejavnosti neezoterična (kar velja še posebej v primerjavi z arhetipoma zdravnika in odvetnika, po katerih se socialni delavec izmenično ozira).

Ce se torej vrnem k Jordanovemu članku, je poklic socialnega delavca razumeti iz bolj širokega pojmovanja blagostanja, kot je običajno. Blagostanje lahko pojmujeemo tudi kot neprenehni proces pogajanja za pravičen delež v vseh pogledih - pravic, potreb kot tudi zasluženega. Gre za pogajanja o ugledu, ljubezni, denarju, podpori, za probleme

odnosov itn. Večina pogajanja poteka v neformalnih okoljih in sistemih, preko diskusij in pogovorov. In socialni delavec je tisti, ki se je pripravljen in sposoben spustiti v tako vrsto pogajanj. Če imajo drugi poklici, ki obravnavajo ljudi, svoje prostore, kamor ti ljudje prihajajo in kjer se strukturira pogled nanje same, pa gredo socialni delavci med ljudi. Tam so postavljeni pred dejstvo, da morajo ljudi poslušati in se vključiti v neformalne sisteme pogajanja. Tako tudi ni smiselno, da bi uporabljali nekakšen svoj jezik, saj se morajo s svojimi strankami pogovarjati o čisto običajnih zadevah kot je npr. vzgoja otrok, kako poskrbeti za stare starše, kje iskati službo itn.

Značilnost socialnih delavcev in njihovega dela je, da vidijo in slišijo posameznika znotraj njegovega konkretnega družbenega okolja, kot tudi vnaprejšnja pripravljenost, da sprejme strankine pogoje sodelovanja. Če naj bi bilo njegovo delo smiselno, naj bi posegel po formalnih rešitvah le v zadnji instanci. Zato je smiselno socialne delavce zaposlovati tam, kjer postopki niso predvideni in standardizirani, v vnaprej relativno nestrukturiranih situacijah.

Zaključili bi lahko torej, da vloga socialnega delavca terja tako izobraževanje, ki študentu zagotovi solidno znanje različnih okvirov obravnavanja ljudi in družbe (morda s poudarkom na kritičnih in interakcionističnih), obvladanje različnih veščin (tako psihoterapevtskih in svetovalnih kot tudi pravno upravnih), hkrati pa je tudi nujno, da vse to poteka v atmosferi, kjer študent lahko kultivira svojo ustvarjalnost in domišljijo kot tudi socialno inventivnost in pogum. In nekaj tega tako program kot tudi "duh" naše šole že zagotavljata.

OPOMBE

1. Jordan, B., Counselling, Advocacy, and Negotiation, The British Journal of Social Work, 17, 1987, 2, 135-146